

Denise Fenziová

Génius i popleta

Jak psa naučit, aby to, co umí,
zvládal za všech okolností

Nakladatelství PLOT
Praha, 2016

Obsah

<i>Poděkování</i>	7
<i>Předmluva</i>	9
<i>Úvod</i>	11
<i>První část</i>	
Trocha teorie	19
1. kapitola: <i>Jak se psi učí</i>	21
2. kapitola: <i>Co motivuje vašeho psa?</i>	25
3. kapitola: <i>Co ví váš pes?</i>	33
4. kapitola: <i>Měníme náročnost</i>	39
<i>Intenzita</i>	44
<i>Blížkost</i>	45
<i>Trvání</i>	47
5. kapitola: <i>Co jsou lákadla</i>	51
<i>Druhá část</i>	
Praxe	57
6. kapitola: <i>Začínáme používat lákadla</i>	59
7. kapitola: <i>Plán výcvikových lekcí</i>	63
1. lekce: <i>Méně rušivé lákadlo, snadno splnitelný povel</i>	67
2. lekce: <i>Méně rušivé lákadlo, jiný povel</i>	68
3. lekce: <i>Nová lákadla</i>	69
4. lekce: <i>Pes cestuje, lákadlo stojí</i>	70
5. lekce: <i>Pes stojí, lákadlo cestuje</i>	72
6. lekce: <i>O trochu blíž</i>	73
7. lekce: <i>Výdrž</i>	74
8. lekce: <i>Lákadlo mimo kontrolu, pes pod kontrolou</i>	76
9. lekce: <i>Lákadlo pod kontrolou, pes mimo kontrolu</i>	77
10. lekce: <i>Teď to všechno spojíme</i>	78

8. kapitola: Měníme místa	79
9. kapitola: Zbavujeme se pamlsků	85
1. kolo: Schovejte pamlsky do kapsy!	86
2. kolo: Pamlsky na druhé straně místnosti	87
3. kolo: Žádné viditelné pamlsky!	88
4. kolo: Žádné viditelné pamlsky v reálném světě	89
5. kolo: Sázky na kvalitu posilovačů	90
10. kapitola: Omezování pamlsků pomocí odměn ze života ...	93
11. kapitola: Omezování pamlsků: Ukaž mi víc	101
12. kapitola: Když lákadla nejsou k jídlu	107
13. kapitola: Spolehlivost bez vodítka	113

Třetí část

Řešení problémů	121
14. kapitola: Jak se vypořádat s chybami	123
<i>Jak řešit lidské chyby</i>	127
<i>Jak zabránit vzniku chyb mimo běžný výcvik</i>	128
15. kapitola: Když cestu zastoupí strach	131
16. kapitola: Návyk spolupráce	139
17. kapitola: Když chcete dělat něco víc...	143
<i>Agility</i>	144
<i>Rally obedience</i>	146
<i>Pachové práce</i>	147
<i>Flyball</i>	148
<i>Stopování</i>	149
<i>Obedience</i>	150
<i>Dogfrisbee</i>	151
<i>Tanec se psem</i>	152
<i>Treibball</i>	153
<i>Rally-FrEe</i>	154
<i>Jak najít kurz v místě bydliště</i>	155
O autorce.....	157

Poděkování

Lidé často říkávají: „Tato kniha by nevznikla, nebýt...“

A musím potvrdit, že je to pravda. Tato kniha by byla opravdu nevznikla, nebýt toho, co začalo jako náhodná internetová diskuse s ostatními cvičiteli psů a žáky Fenzi Dog Sports Academy. Po dvaceti minutách hloubání nad tím, o čem doopravdy sní majitelé psů – o psovi, který by byl schopný po přiměřeně dlouhém výcviku spolupracovat v prostředí plném rušivých lákadel –, vyšlo najevo, že tu taková kniha chybí. Ale to nebylo všechno! Navíc vyšlo najevo, že právě já mám dostatečné znalosti na to, abych ji napsala, že ji prostě musím napsat a že moji přátelé na internetu prostě neakceptují zápornou odpověď! Že vlastně bude nejlepší, když ji začnu psát HNED, abych na to třeba časem nezapomněla. A přesně to se také stalo. Začala jsem psát a ti samí přátelé mě povzbuzovali, poskytovali mi fotky, aby mi usnadnili práci, poskytovali mi k mému plánu zpětnou vazbu a procvičovali mé nápady s žáky ve svých kurzech. Proto když teď řeknu: „Díky, bez vás by se to bylo nestalo,“ tak to tak doopravdy myslím. Takže díky! Na důkaz svého uznání dávám příručku „Osnovy instruktora“ profesionálním cvičitelům zdarma k dispozici pro použití ve výcvikových kurzech.

Také chci poděkovat všem žákům, kteří se u mě za ta léta vystřídali. Od každého z vás jsem se toho totiž spoustu naučila. Především děkuji těm, kteří mi vodili ty nejproblémovější psy; takové, kvůli nimž jsem se ve dne v noci trápila a přemýšlela, jak jim co nejlépe sdělit, že s nimi chceme spolupracovat a současně respektovat jejich potřeby.

Můj dík si jako vždycky zaslouží i moje vydavatelka Crystal Barrerová za to, že dokázala pochopit mé občas nesrozumitelné čmáranice, Rebecca Aubeová za to, že pro mě jako vždycky vykouzliła nádhernou knihu, Lilli Chinová za to, že vytvořila půvabnou obálku, která znázornila přesně to, co jsem chtěla sdělit, a moje rodina za to, že trpělivě snášela

to, že jsem se občas tak ponořila do svého psaní, že jsem byla dlouhé dny nedostupná. Teď jsem zase zpátky.

CVIČITELÉ DOMÁCÍCH MAZLÍČKŮ, ČTĚTE

Pokud pořádáte kurzy pro majitele psů – domácích mazlíčků – a chcete jim nabídnout kurzy zvládnání rušivých vlivů a lákadel, které jsou v souladu s materiály nabízenými v této knize, navštivte www.thedogathlete.com. Z menu po levé straně zvolte „free downloads“ a stáhněte si pdf soubor Instructor Curriculum, který tam najdete. Tato bezplatná e-kniha vám poskytne materiály pro šestitýdenní kurz doplněný celou řadou plánů pro jednotlivé lekce a krátkými videi, která vám pomohou při uplatňování doporučení z této knihy ve skupině. Další podněty k výcviku najdete i na www.denisefenzipetdogs.com.

Předmluva

Čas od času se objeví kniha o výcviku psů, která je úplně jiná než ostatní. Kniha, která přináší mnohem víc, než kolik jsme čekali, a my se divíme, proč už nebyla napsána dávno. Kniha, jejímž úkolem je běžet v čele smečky. Právě taková je kniha Denise Fenziové *Génius i popleta. Jak psa naučit, aby to, co umí, zvládal za všech okolností*. Doslova ji miluju.

Na trhu prostě žádná podobná kniha není; ona totiž začíná tam, kde většina knih o výcviku psů končí. Nepopisuje, jak učit základy správného plnění povelů v situacích, kdy je pes pod kontrolou; naopak, kniha *Génius i popleta* předpokládá, že v situacích bez rušivých lákadel váš pes obvykle přijde, sedne si, zůstane na místě a způsobilně chodí na vodítku. Ovšem pak učiní obrovský, doslova kvantový skok tím, že vám poradí, jak mít psa pod kontrolou venku, bez vodítka a za přítomnosti nejrůznějších rušivých lákadel. Jinými slovy, kniha *Génius i popleta* učí, co dělat v reálném světě, bez berličky v podobě pamlsků. A to je to, co majitelé psů skutečně hledají – výcvikový plán, který bude fungovat v situacích reálného života, třeba když k vchodovým dveřím přijdou hosté, když venku přes cestu přeběhne kočka nebo veverka nebo když psa pustíte v parku nebo na procházce z vodítka.

Denise se už řadu let specializuje na výcvik psů pro soutěže na vysoké úrovni, při nichž musí psi spolehlivě a přesně pracovat v prostředí plném nejrůznějších lákadel bez pomoci vodítek, ohlávek, postrojů nebo pamlsků a hraček, které by je přiměly ke spolupráci a pomohly nad nimi získat kontrolu. Denise už získala s mnoha psy tituly v mnoha sportech včetně obedience a posbírala úžasné množství vyznamenání. Její soutěžní psy charakterizuje zájem, radost, ochota, šmrnc a skutečně vynikající poslušnost.

Potěšilo mě, že Denise věnovala svůj čas tomu, aby své znalosti a zkušenosti z výcviku domácích mazlíčků a jejich člověčích kamarádů

GÉNIUS I POPLETA

shrnuje do této užitečné příručky. V knize *Génius i popleta* se dozvíte, jak se psi učí, co chápou a jak je naučit spolehlivosti bez vodítka, a to i na větší vzdálenost, v přítomnosti rušivých lákadel a bez neustálé nutnosti mít po ruce jakékoli výcvikové pomůcky. Výsledkem bude to, že váš pes bude vítán na těch nejrůznějších místech.

Vy i váš pes budete šťastní, že jste si tuhle knihu přečetli.

Dr. Ian Dunbar

zakladatel Association of Professional Dog Trainers

Úvod

Je pro vás tato kniha ta pravá? To zjistíte, když si odpovíte na dvě otázky:

Otázka č. 1:

Umí váš pes splnit základní povely, jako jsou „sedni“, „pojď sem“, „zůstaň“, a zvládá způsobnou chůzi na vodítku?

Pokud jste odpověděli ano, je to skvělé! Tyto dovednosti totiž budete potřebovat hned od začátku, protože tato kniha je úplně jiná než jiné příručky o výcviku psů, které jste už možná četli. Zásadní rozdíl tkví v tom, že staví na předpokladu, že váš pes už má nacvičené plnění vašich základních povelů poslušnosti.

Otázka č. 2:

Umí váš pes splnit tyto povely mimo domov, když nemáte v ruce pamlssek, nebo v přítomnosti rušivých lákadel? Například dokáže na povel sednout, přijít, zůstat a způsobně chodit na vodítku v místním parku? Když k vám přijdou hosté? Když vyzvedáváte děti ze školy? Nebo když třeba přes silnici přeběhne veverka?

Pokud jste na tuto otázku odpověděli „moc ne“, tak je pro vás tato kniha jako stvořená.

Dovednosti, které už máte, jsou velmi důležité, a to, že jste je zvládli, znamená, že jste věnovali dost času tomu, abyste se stali zodpovědným majitelem domácího mazlíčka. Ať už jste to dělali za pomoci knih, výcvikových kurzů nebo metodou pokusů a omylů, naučili jste svého psa celou řadu vysoce žádoucích základních povelů. Blahopřejí!

Ale existuje i další fáze výcviku. Je neuvěřitelně důležitá, ale ve většině výcvikových příruček nebo kurzů bohužel není dostatečně probrána (pokud je vůbec nějak probírána!). V této fázi výcviku totiž vezmete povely, které už váš pes zná, a naučíte ho, aby je plnil i za přítomnosti lákadel, mimo domov, a když nemáte v ruce pamlskek.

Pes totiž své dosavadní znalosti nepovažuje za obecně platné, ale má je vázané na určitý kontext. A to může být někdy přímo k uzoufání! Ale když se nad tím zamyslíte, tak zjistíte, že u lidí platí totéž. I to, co umíme my, máme vázané na určitý kontext.

Tady je příklad: Vaše dcerka si doma celý den zpívá písničku. Je to roztomilé, takže když k vám na Vánoce přijedou příbuzní, tak dcerku požádáte, aby hostům zazpívala. Ale ta se namísto zpěvu schová, uteče nebo prostě odmítne vydat ze sebe hlásku. To není fyzický problém; ona přece umí zpívat. Ale teď zpívat nebude, protože má buď strach se takto veřejně předvádět, nebo ji víc lákají bratřanci a sestřenice ve

Nala doma dokonale sedne na povel za pamlskek!

Ale ještě stále se učí spolupracovat mimo domov a bez pamlsku.

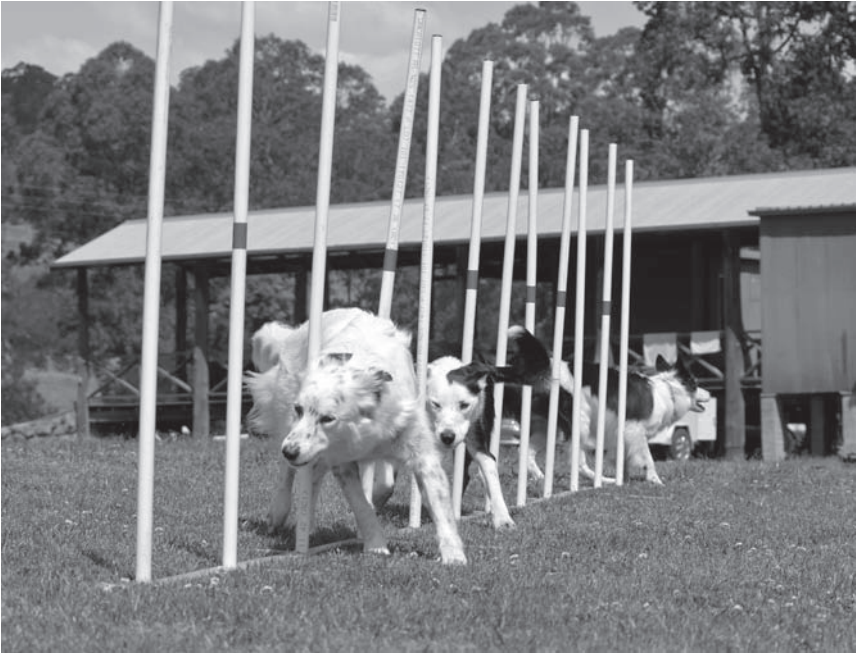
vedlejší místnosti. Oba tyto problémy – strach a rušivá lákadla – jsou reálné a rodiče po celém světě je dobře znají. A můžete si nad tím zoufat nebo se rozčilovat, ale tím, že to svému dítěti dáte najevo, nijak nezměníte realitu; váš ptáček zpěváček teď prostě zpívat nebude. Vaše dítě se může vystupování na veřejnosti časem naučit, ale protože tato kniha je věnována výcviku psů a nikoli výchově dětí, tak se tím teď nemůžeme zabývat. Popovídejme si namísto toho o psech.

Už jste se zúčastnili několika výcvikových kurzů. To je výborné! Víte, že svého psa jednoduše přimějete k plnění povelů a k tomu, aby pochopil, co od něj čekáte, tím, že mu dáte pamlskek. To je skvělé! Váš pes se rychle naučil všechny základy a dokonce i pár triků pro zábavu. To je ještě lepší!

Ale teď, i přestože pilně cvičíte už několik týdnů nebo měsíců, tak se zdá, že váš pes je ochotný plnit povely jedině doma, když se kolem něj děje nic zajímavého a když se mu před slintající tlamou lákavě pohupuje pamlskek. K čemu vám je celý výcvik, když váš pes není schopný plnit povely v okamžiku, kdy to doopravdy potřebujete? Kdy od něj budete

Deacon si během úvodního výcviku osvojil víc než jen poslušnost; naučil se i pár triků!

Psi, kteří běhají agility, soutěží za náročných podmínek. Psovodi je učí, aby si nevšimli rušivých lákadel, a vy to dokážete také!

moci takovou užitečnou poslušnost očekávat i na veřejnosti? Vlastně hned. Ovšem když budete se psem poctivě pracovat dennodenně třeba pět let, tak se nic nezmění, když budete cvičit stejným způsobem jako doteď. Váš pes bude možná časem plnit povely rychleji a se stále větším nadšením, ale toto zdokonalení zůstane pořád omezeno na vaši kuchyň, když se nebude díť nic jiného a vy budete mít v ruce pamlskek. Pokud jste svého psa neučili nic jiného, tak on také nebude umět nijak jinak reagovat. V tom tkví podstata učení. Psi dělají to, co se jim vyplatí, a dělají to, jak nejlépe dovedou. I v tom se podobají lidem.

Už jste někdy v televizi viděli soutěž v agility nebo obedience a říkali jste si, jak to, že ti psovodi mohli svým psům odepnout vodítko, a ti se hned nerozběhli seznamovat se s ostatními psy? A nejen to, ti psi pak ještě překonali maximální rychlostí celou řadu překážek a zdánlivě se vůbec nezajímali o nějakou odměnu. Garantuji vám, že tyhle týmy necvičí

Autorka odpočívá se svým psem Raikou.

dennodenně v kuchyni. Také vám garantuji, že to nefunguje tak, že by majitel prostě jednoho dne vzal psa ven, odepnul mu vodítko, v duchu se pomodlil a pes hned začal plnit povely před kamerami.

Právě naopak, tihle lidé cvičili své psy, aby plnili povely v přítomnosti těch nejrůznějších lákadel, v nejrůznějších nových prostředích a bez neustálého přísunu pamlsků. Ale nemyslete si, nemuseli tomu věnovat celé dny. Většina lidí, kteří soutěží v psích sportech, trénuje každého psa nejvýš jednu nebo dvě hodiny týdně – a to se jedná o výjimečně složitou práci za náročných podmínek. Pokud vám jde jen o pár základních povelů jako přivolání, setrvání na místě a chůze bez vodítka po ulici, tak vám bude stačit, když na to vynaložíte ještě méně času. Celý trik tkví v tom, že musíte trénovat promyšleněji, nikoli déle. Pokud budete postupovat podle plánu, tak zjistíte, že vám nakonec bude stačit dohromady jen několik málo hodin.

Tato kniha vám poskytne plán, jak postoupit od fáze osvojení základů – v níž jste právě teď – přes jednotlivé fáze upevňování a zobecňování. Jinými slovy to znamená, že se váš pes naučí spolupracovat i mimo

domov, i když se kolem něj budou dít zajímavé věci a vy nebudete mít v ruce pamlsky.

Pokud v několika příštích měsících věnujete výcviku asi deset minut denně, dočkáte se neuvěřitelného pokroku. Díky tomuto pokroku zjistíte, že je váš pes vítaným hostem na stále více místech. A díky tomu se zvýší vaše ochota a touha chodit se psem na stále více míst. A díky tomu uvidíte, že lidé si budou společnost vašeho psa více užívat. A díky tomu si uvědomíte, že vaše rozhodnutí pořídit si psa bylo velmi chytré, protože teď máte na mnoho dalších let spolehlivého kamaráda.

A konečný výsledek? Hlubší a bohatší vazba se psem. Což byl doufám ten hlavní důvod, proč jste svého psa vůbec začali cvičit.

POZNÁMKA K POUŽÍVÁNÍ TÉTO KNIHY

Tato kniha je rozdělena na tři části.

První část je teoretická. Poskytuje informace o teorii a filozofii výcviku. Tato část bude užitečná pro každého, ale především pro ty, kteří se chtějí dozvědět, proč mají něco dělat určitým způsobem, než to začnou skutečně dělat.

Druhá část je praktická. V ní vám vysvětlím, jak máte cvičit. Stanovím vám plán, podle kterého budete postupovat, abyste psovi pomohli reagovat na vaše signály, i když bude obklopený vzrušujícím prostředím nebo vy nebudete mít po ruce pamlsky. Pokud patříte k lidem, kteří jdou rádi přímo na věc, můžete začít touto částí.

A konečně třetí část slouží k řešení problémů. Pomůže vám vypořádat se s problémy, na které případně narazíte. Navíc pokud se vám cvičení se psem zalíbí, najdete zde podněty k dalším příležitostem pro práci se svým psem.

Tak si vyberte vhodnou část a s chutí do toho!

První část:

Trocha teorie

Tito psi vypadají při výcviku uvolněně a klidně.

1. kapitola

Jak se psi učí

Pro výcvik psů sice nepotřebujete žádný diplom ze základů zvířecího chování, ale rozhodně je užitečné si uvědomit, jak se psi učí. I když by vám k dosažení úspěchu stačilo postupovat podle plánu lekcí ze 2. části, bude pro vás prospěšné vědět, PROČ jsou tyto lekce uspořádané právě tímto způsobem. Navíc pokud pochopíte, jak se váš pes učí, budete schopni ho naučit mnohem víc než jen to, co nabízí tato kniha. Také budete moci lépe řešit problémy, na které narazíte.

Každý živočich včetně člověka se snaží v procesu učení maximalizovat svůj blahobyt a pohodu – neboli, řečeno jednoduše, každý živočich dělá to, co se mu nejvíc vyplatí. Patří k tomu získávání různých věcí, které má rád, například potravy nebo žádoucích předmětů, ale i citová pohoda, například pocit bezpečí, radosti nebo účasti. Každý živočich se vyhýbá věcem, které v něm vyvolávají nepříjemné pocity, a vyhledává věci, které má rád, které chce nebo potřebuje. Takže pokud chcete, aby pro vás nějaké zvíře něco udělalo (tomu se říká chování), tak mu buď nabídněte příjemný důsledek, když s vámi bude spolupracovat, nebo nepříjemný důsledek, když spolupracovat nebude.

Někdy zvíře vědomě přemýšlí o tom, co se kolem něj děje. Jindy se učí, aniž by o tom přemýšlelo. V obou případech se ale učí. Podívejme se na oba tyto scénáře blíže, protože jejich pochopení je velmi důležité.

Když si pes vybírá, co udělá, a uvědomuje si, co se učí, používáte operantní podmiňování. I když jste si to pravděpodobně v tu chvíli neuvědomovali, používali jste operantní podmiňování, když jste svého psa učili některým základním povelům. Operantní podmiňování prostě znamená, že si váš pes vytvoří spojení mezi tím, co dělá, a důsledkem. Nic víc, nic míň.

Existují tři základní způsoby použití operantního podmiňování:

1. Pes se naučí, že když udělá něco, co chcete, tak se stane něco úžasného. Naučili jste ho třeba sednout za pomoci pamlsku.
2. Pes se naučí, že když neudělá něco, co chcete, tak se stane něco nepříjemného. Někteří lidé učí psa sednout taháním za obojek.
3. Pes se učí pomocí kombinace obou výše popsaných způsobů. Pamlsky, když si sedne, a korekce zatažením za obojek, když si nesedne.

Pokaždé když psovi dáte nějaký signál nebo povel, aby něco udělal, tak si může vybrat. Spočítá si souhrn možných motivátorů a možných trestů a vybere si, zda poslechnout nebo neposlechnout. Pokud se mu uposlechnutí vyplatí, tak pravděpodobně poslechne. Je to stejné jako u lidí.

Existuje i jiná forma učení, a ta je trochu subtilnější. Říká se jí klasické podmiňování. Na rozdíl od operantního podmiňování, kde se zvíře rozhoduje, nevyžaduje klasické podmiňování vůbec žádné úsilí k učení. Prostě se děje.

Zvířata se totiž učí neustále, ať si to uvědomujeme nebo ne. Když jste svého psa učili sednout, ať už jakýmkoli postupem, učil se mnohem víc než jen to, jak si sednout. Dozvídal se něco o výcviku obecně; je to zábava, na kterou se může těšit, nebo něco nepříjemného, čemu je lepší se vyhnout? Uvědomil si, nakolik se těší (nebo netěší) z vaší přítomnosti. Zjistil, jestli je svět bezpečný a předvídatelný, nebo jestli je nebezpečný a znepokojující.

Možná už jste uhodli, že lidé mají s klasickým podmiňováním stejné zkušenosti. Pokud jste někdy měli opravdu skvělou učitelku, která byla trpělivá, laskavá a spravedlivá, a přitom na vás kladla vysoké požadavky, tak si určitě vzpomenete, jak usilovně jste se učili, abyste jí udělali radost, a jak velice jste stáli o její společnost.

Naopak pokud jste někdy měli učitelku nebo šéfovou, která byla podrážděná, vybíravá a chovala se nelogicky nebo nevypočitatelně, tak si vzpomenete, jakou jste v její přítomnosti pociťovali úzkost. Možná jste dokonce pod jejím dohledem nebyli schopni vykonávat ani ty nejjednodušší úkoly, protože vám v učení nebo správné práci bránila nervozita.

Toto štěně se právě za pomoci operantního podmiňování učí zůstat na podložce. Současně zde ale neustále působí i klasické podmiňování!

To proto, že strach je silnější než racionální myšlení. I tohle platí pro všechny živočichy, psy a lidi nevýjimaje.

Jelikož klasické podmiňování není vědomé, cítíte možná úzkost a nepříjemné pocity ještě dlouho po události, která tyto reakce způsobila. Mnozí rodiče, kteří neradi chodili do školy, říkají, že jim bylo špatně nebo pocítili úzkost, ještě když po dvaceti letech vstoupili do třídy, kam teď chodí jejich dítě! Negativní pocity u nich přetrvávají ještě dlouho poté, co zapomněli, co přesně jim vlastně bylo na škole nepříjemné. To je příklad klasického podmiňování.

Stejně jako se pes učil, aniž by si to uvědomoval, je velice pravděpodobné, že i vy jste ho učili, aniž byste si to uvědomovali. Je nesmírně důležité, aby se pes naučil, že výcvik je něco příjemného, protože strach a úzkost blokují efektivní a účinné učení. Čím víc bude váš pes schopný se uvolnit a těšit se na výcvik, tím rychleji ho zvládne a tím víc se bude snažit vám udělat radost. Pokud chcete, aby se pes učil

rád, tak se především snažte uspořádat výcvikové lekce tak, aby byly krátké, pozitivní a aby mu přinášely uspokojení. Pokud vyjádříte nespokojenost s jeho prací nebo budete k docílení požadovaných reakcí používat fyzickou manipulaci, podryjete váš vzájemný pracovní vztah tím, že vyvoláte klasicky podmíněné negativní reakce na výcvik.

Tato kniha bude používat pozitivní výcvikové metody z několika důvodů:

1. Chceme psy navyknout, aby s námi pracovali rádi, protože díky tomu se budou učit i rychleji.
2. Chceme, aby naši psi reagovali, i když je budeme mít mimo fyzický dosah. Psi jsou chytří. Pokud si jejich poslušnost zajišťujeme především metodami, které zahrnují korekce, tak velmi rychle zjistí, kdy si splnění svých povelů můžete a nemůžete vynutit. Pokud váš pes poslouchá, pouze když je na vodítku nebo když má speciální obojek, tak se musíte zamyslet nad tím, jaký vztah to má k vašim výcvikovým cílům. Jak často potřebujete psa přivolat na dvoumetrovém vodítku? Pravděpodobně nikdy; vždyť už je u vás! Všichni psi poznají, jestli mají vodítko, ale jen málokterý pes ví, zda máte přístup k pamlsku. (Všimněte si, že říkám „přístup k pamlsku“. Většina psů samozřejmě pozná, když máte pamlsky v ruce nebo v kapse. Více si o tom povíme později.)
3. I když zbytkový strach a obecně vyrovnaná povaha psů možná někdy umožní spolupráci i v situacích, kdy není možné si ji vynutit, není příliš zábavné, když pes spolupracuje jen proto, že se vás bojí. Psa si člověk porizuje proto, aby se těšil z vzájemně přínosného vztahu, který se může vyvinout mezi různými biologickými druhy. Proč tedy vytvářet vztah založený na strachu, když to není zapotřebí?

Výcvikový plán v této knize bude brát v úvahu operantní podmiňování i klasické podmiňování. Vy i váš pes byste si měli výcvik užívat! Pokud není zábavný pro vás oba, tak se zamyslete nad tím, čím to může být. Co učíte svého psa, i když to nemáte v úmyslu? Neděláte něco, čím ho nechtěně děsíte? Hledejte způsoby, jak výcvik vám oběma co nejvíce zpříjemnit!

2. kapitola

Co motivuje vašeho psa

Ted, když už máte představu o tom, jak se psi učí a proč je pro výcvik důležité, aby byl váš pes ochotný, šťastný a aby neměl strach, se podívejme na vaši „skříňku s nářadím“.

Jelikož chceme, aby se našim psům výcvik líbil, musíme používat ty správné nástroje, které je povzbudí ke spolupráci. Tyto nástroje se jmenují „odměny“, „motivátory“ nebo „posilovače“. V dalším textu budeme tyto termíny používat zaměnitelně.

Aby něco fungovalo jako motivátor, musí to pes chtít. Pokud váš pes nechce pracovat za granuli, najděte něco jiného. Marníte čas, pokud používáte něco, co psa nemotivuje. To, že labrador od sousedů pracuje za granuli, nemá nic společného s vaším psem. Najděte motivátor, který VÁŠ pes skutečně chce a za který bude pracovat, aby si ho vysloužil.

Co tedy vašeho psa motivuje? Ohodnoťte každou z následujících možností na stupnici od 1 do 10. Klidně si přidejte i své vlastní – čím víc možností budete mít, tím lépe!

- pohlazení
- chvála
- suché psí sušenky
- vařené kuře
- párek
- těstoviny
- vlhké kupované pamlsky
- granule v misce
- granule podávané po jedné z ruky

GÉNIUS I POPLETA

- chytání míčků
- přetahování
- volný výběh
- volné prohánění veverek
- plavání
- výlet do psiho parku
- procházka

Pro většinu psů je velmi motivující krmení!

Pokud si nejste jistí, jak byste měli porovnat dvě možnosti, nabídněte je psovi jednu vedle druhé a uvidíte, jak zareaguje. Pokud si může vybrat mezi granulí nebo míčkem, o co má větší zájem? A co mezi kouskem sýra a párku? Jelikož psi jsou individuality, mají své vlastní osobní preference. Vaším úkolem je zjistit, co má v oblibě váš pes – a v některých případech budou možná výsledky jiné, než jaké byste čekali!

Pokud má váš pes u jednotlivých možností hodně známek 8, 9 a 10, tak máte velké štěstí. Čím víc motivátorů u něj zjistíte, tím lépe! Pokud má jen málo silných motivátorů, budete muset velmi uvážlivě a pečlivě sestavovat výcvikové scénáře, aby v nich pes zaznamenal úspěch.

Jako motivátor můžete použít cokoli, o co váš pes stojí. Stella radostně pracuje, když může za odměnu přinášet klacík, který našla na cestě.

Některé z těchto posilovačů vám možná připadají zvláštní. Jak se dá použít jako motivátor plavání nebo běhání v psím parku? O této zvláštní kategorii motivátorů si povíme něco bližšího až později. Prozatím je důležité si zapamatovat, že určité chování MŮŽETE použít k motivaci jiného chování. Ba co víc, někdy to dokonce může být náš nejsilnější motivátor ze všech.

Mějte na paměti, že hodnota motivátoru je kontextová, takže motivátor, který funguje v jednom prostředí, v jiném fungovat nemusí. Granule mohou mít doma v kuchyni hodnotu 8, ale na dvorku už jen 3. To proto, že svou hodnotu mají i různá rušivá lákadla a váš pes může v každé konkrétní situaci zvažovat i alternativy. Pokud má pronásledování veverky větší cenu než váš pamlsek, tak veverka vyhraje. Až se pustíme do výcviku, tak možná dokonce zjistíte, že některá lákadla jsou silnější než cokoli, co jste schopni nabídnout vy! To je úplně normální. Ale čas, důslednost, trpělivost a pár triků vám nakonec pomůže zvítězit. Až se rozkoukáte, tak uvidíte, že to jde.

GÉNIUS I POPLETA

Tím se dostáváme k našemu druhému seznamu. Teď je čas podívat se na rušivá lákadla, která vám dělají těžkou hlavu. Podívejte se na seznam a zamyslete se, se kterými z nich byste chtěli pracovat – i když je váš pes třeba považuje za méně zajímavá. Abyste mohli používat tuto knihu, musíte mít na seznamu méně atraktivní i hodně atraktivní lákadla. Tady máte několik možností pro začátek; všimněte si, že cokoli z vašeho seznamu motivátorů se může klidně objevit i na tomto seznamu jako lákadlo.

- krajíc chleba mimo dosah na kuchyňské lince
- plátek masa mimo dosah na kuchyňské lince
- těstovina na židli, v úrovni očí, v nádobě
- těstovina na podlaze, snadno přístupná
- člen rodiny sedící v křesle
- člen rodiny procházející domem
- člen rodiny vzrušeně hovořící
- cizí člověk sedící v křesle
- cizí člověk procházející domem
- cizí člověk zvonící u vašich dveří
- jiný pes sedící
- jiný pes procházející kolem na vodítku
- jiný pes pobíhající po parku
- veverka sedící na stromě
- veverka běžící ke stromu

Položky z tohoto seznamu se dají seskupit do čtyř základních kategorií: přítomnost potravy, cizích lidí, venkovní prostředí a blízkost jiných psů. Uvnitř těchto kategorií možná vašemu psovi připadají některé možnosti nesmírně lákavé a jiné naopak téměř neutrální. Ono se snadno řekne, že jiní psi představují lákadlo, ale na jaké úrovni? Když máme vyvíjet psa na přítomnost lákadel, je nezbytné, abychom dokázali v každé kategorii identifikovat lákadla, která jsou psa více i méně zajímavá. Pes, který klidně sedí u svého majitele, určitě nebude představovat stejně velké lákadlo jako pes uhánějící plnou rychlostí přes park. Pokud rozlišení těchto úrovní lákavosti nevěnujete dost času, budou se vám jen těžko utvářet výcvikové lekce tak, abyste s nimi dosáhli úspěchu.

Na světě je mnoho zajímavých věcí.

Než postoupíme dál, musíme si promluvit ještě o jedné, poslední věci: co dělat, pokud váš pes něco udělá špatně. Někdy se totiž stane, že pes prostě neudělá to, co jste chtěli, i když měl o nabízený motivátor zájem. Ale jak vést dál zábavný a radostný výcvik bez korigování, pokud psi udělají něco špatně?

Vlastně je to úplně jednoduché. Prostě upozorníme na neúspěch tím, že odstraníme něco, o co pes stál. Namísto aby dostal pamlskek za spolupráci, tak mu ten pamlskek nedáme, protože nesplnil to, co měl.

Jelikož zákony učení platí i pro lidi, uvedu příklad, jak to funguje v lidském světě. Představte si, že jste účastníkem televizní soutěže. Před vámi leží obrovská hromada peněz, ale vy ji ještě nemáte na dosah. Pokud odpovíte na otázku správně, dostanete od moderátora pět tisíc dolarů! Ovšem pokud odpovíte nesprávně, tak ty peníze schová. Jelikož vy se tomuto velmi nepříjemnému důsledku chcete vyhnout, budete se ze všech sil snažit odpovídat správně – a moderátor má zajištěnou vaši spolupráci, aniž by vás k ní musel nutit.

Psi si užívají úspěchu. Utvářejte úkoly tak, aby pes mohl ve většině případů vyhrát!

Totéž funguje i u našich psů. Řekněme, že jste psovi dali v kuchyni povel, aby sedl za pamlssek, který držíte v ruce. Pes, namísto aby spolupracoval, začne očichávat polici, kde leží zbytek pamlsků – doufá, že je získá všechny najednou! Vy zareagujete tak, že vrátíte pamlssek do krabice. Pes nejen že nedostal celou hromadu pamlsků najednou – teď nedostal ani ten jeden, který jste mu předtím nabízeli.

Předpokladem vynikajícího výcviku je, že svého psa naučíte, že vrabec v hrsti je lepší než holub na střeše. Nebo bychom možná měli říct, že pamlssek v ruce je lepší než plná krabice pamlsků na střeše! Nebojte se, psi na to nakonec přijdou. Cvičitelé soutěžních psů toho využívají neustále, a váš pes se to dokáže naučit stejně jako oni.

Cílem této knihy je zajistit si plnění povelů v nejrůznějších situacích z každodenního života, nejde o žádnou soutěž v obedienci, takže uvedu i příklad, kdy se pamlssek nepoužívá. Řekněme, že váš pes chce jít ven. Posilovačem je v tomto případě příležitost jít ven. Vy dáte psovi povel, aby sedl a způsobně čekal u dveří. Pokud to neudělá, zareagujete tím, že zavřete dveře, což znamená, že pes právě přišel o přístup k motivátoru – výběhu ven, kde je tolik zajímavých věcí! Jelikož to není zrovna reakce, kterou pes očekával nebo ve kterou doufal, pravděpodobně zjistíte, že jeho ochota způsobně čekat u dveří se příště ve stejné situaci zlepší.

Sebrat něco, na co se pes těšil, je velice účinná forma komunikace, ale musíte ji používat obezřetně. Psi, stejně jako lidé, milují úspěch. Příliš mnoho neúspěšných pokusů po sobě může způsobit, že se pes úplně přestane zajímat o výcvik – stejně jako vy byste vzdali televizní soutěž, kdyby vám moderátor vždycky jen sebral peníze.

Aby se to nestalo, musíte psa takřikajíc nastavit na úspěch. Měl by přibližně v 80 % případů vyhrávat. Jak na to? Příští kapitola se bude podrobně zabývat tím, proč psi za nejrůznějších okolností poslouchají nebo neposlouchají.

Dean se naučil, že pokud vyskočí z auta bez dovolení, páníček ho tam vrátí a auto zavře. Tak by přišel o svou svobodu.

Denise Fenziová

GÉNIUS NEBO POPLETA

Jak psa naučit, aby to, co umí, zvládal za všech okolností

Z anglického originálu *Beyond the Back Yard: Train Your Dog To Listen Anytime, Anywhere!*, vydaného nakladatelstvím Fenzi Dog Sports Academy Publishing, přeložila Jana Dušková

Fotografie Ursa Leif Ayersová, Robin Barberová, Crystal Barerrová, Stacey Barnettová, Melissa Breauová, Justin Brennan, Mark Brown, Jim Bushard, Sarah Camireová, Laura Campbellová, Dick Capello, Stacey Clearová, Irene Cotterová, Dog Abilities, Jo Downingová, Rosemary Ewelllová, Chris Fenzi, Nick Fenzi, Denise Fenziová, Fiona Franková, Briana Freshnerová, Dianne Fullerová, Gadabout Photography, Greg Gavin, Joy Gochmanová, Dae Grodinová, Angela Hagedornová, Kristine Hammarová, Cynthia Hokesová, Amalie Hollandová, Karen Johnstonová, Amy LaDewová, Tania Lanferová, CJ Lang, Stacie Linková, Teri Martinová, Erika Maurerová, Colleen Meachamová, Martha Millerová, Jennie Murphyová, Geoff Neider, Leah Olsonová, Todd Patterson, Laura Pattersonová, PawsInk.com, Brittany Peeryová, Chris Puls, Tracy Rileyová, Anne Robinsonová, Melita Roggersová, Maddie Romanová, Allison Schaeferová, Julie Schrecengostová, Erica Slovikoskiová, Megan Smithová, Akira Sugiyama, Nicole Vaghnová, Kathy Winklesová, Paula Winsorová & Diana Loganová

Sazba a grafická úprava Matěj Barták

Redakce Patricia Tošnerová

Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT, Bělohorská 2,
169 00 Praha 6, www.plotknihy.cz, jako svou 289. publikaci

Tisk Těšínské papírny, s.r.o., 2016

Vydání první, Praha 2016

ISBN 978-80-7428-280-5